

การประชุมประท้วงของนักศึกษา และตำรวจ ปี 2518

การประชุมประท้วง เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง และในช่วงปี พ.ศ.2516 จนถึงประมาณ พ.ศ.2520 แต่ละวันมักมีเหตุการณ์ประท้วงทั้งของนักศึกษาชาวไร่ชาวนา กรรมกร ไม่เว้นแม้ตำรวจ เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ปี พ.ศ.2513 มีการก่อตั้งศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยขึ้น และกลายเป็นพลังสำคัญในการปลุกความสำนึกทางการเมืองในชนบท นักศึกษาร่วมกับชาวนานำเอา ปัญหาจากชนบทขึ้นมาสู่ความสนใจของรัฐบาล เช่น อัตราค่าเช่านาที่ไม่เป็นธรรม การโกง ที่ดิน เป็นต้น จนปี พ.ศ.2517 เมื่อรัฐบาลไม่จัดการต่อปัญหาดังกล่าว ชาวนาจำนวนนับ พันคนจึงได้จัดการชุมนุมขึ้นในกรุงเทพฯ ผู้แทนชาวนาจากเชียงใหม่ซึ่งชุมนุมติดต่อกัน 18 วันที่หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับเลือกให้เข้ามาร่วมประชุมกลุ่มชาวนาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อจัดตั้งสหพันธ์ชาวนาไร่ชาวนาแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2517 พ่อหลวงอินตา ศรีบุญเรือง จากเชียงใหม่ได้รับเลือกเป็นรองประธานสหพันธ์ชาวนาไร่ชาวนาแห่งประเทศไทย และประธานสาขาภาคเหนือ มีการเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก จนเชื่อว่าในเชียงใหม่มีสมาชิกถึงหนึ่งแสนครอบครัว เนื่องจากส่วนใหญ่ชาวนาเช่าที่ดินทำกินถึง ร้อยละ 39

ต่อมามีการเลือกตั้งในเดือนมกราคมพ.ศ.2518 มีรัฐบาลผสม โดยม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงนี้มีปัญหาการแทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้สหพันธ์ชาวนาไร่ชาวนาฯ ถูกเพ่งเล็งว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และมีการปราบปราม เป็นผลให้ผู้นำชาวนาอย่างน้อย 15 คน ถูกลอบฆ่า และต่อมาพ่อหลวงอินตา ลูกลอบยิง เสียชีวิต เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษาและชาวนาทั่วประเทศลุกขึ้นประท้วง ระหว่างนั้นมีนักศึกษาชาวนาถูกจับกุม 9 คนที่ลำพูน ทำให้การประท้วงขยายตัวไปอย่าง กว้างขวาง จนในที่สุดรัฐบาลต้องสั่งการให้อัยการปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้งหมด (พัฒนาการชีวิต และวัฒนธรรมล้านนา, อานันต์ กาญจนพันธ์, 2529 น.151-155)

เหตุการณ์ที่ลำพูน นักศึกษาและชาวนา 9 คน ประกอบด้วย นายบุญมา อารีย์ ประธานสหพันธ์ชาวนาไร่ชาวนาลำพูน, นายอินตา วณิวงวรรณ, นายอินคำ อินทรธง, นาย อุ่นเรือน ชัยศักดิ์, นายชาติรี หุตานุวัฒน์ นักศึกษาแพทย์ มข., นายแสงจู คำหล้า, นายเบี้ยว คามัน, นายหล้า มณีชัยและนายชาติรี หุตานุวัฒน์ เหตุเกิดที่อำเภอแม่ทา ทั้งหมดถูกจับในข้อหา มั่วสุมตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปทำให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง และทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมาย ทำให้ เสียทรัพย์สิน วางเพลิงเผาทรัพย์สินของทางราชการและจับผู้อื่นไว้เพื่อหวังเหนี่ยวทำให้ เสื่อมเสียอิสรภาพ เหตุเกิดเมื่อวันที่ 12 พ.ค. 2518 ที่เหมืองแม่วะ อำเภอแม่ทา โดย นายบุญมา กับพวก พร้อมกับนักศึกษาได้จับนายอุดม อภิจารีย์ เจ้าของเหมืองกับนักธรณี วิทยา และนายอำเภอแม่ทาขังไว้ 5 ชั่วโมง อีกเรื่องหนึ่งคือ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2518 ได้เผาไม้สักของรัฐบาลที่ตำบลแม่ทาเช่นกัน เป็นข้อกล่าวหาที่รัฐบาลกล่าวหาจับกุม ซึ่ง พนักงานสอบสวนทำสำนวนส่งอัยการฟ้องศาลลำพูน



กรณีดังกล่าวทำให้นักศึกษาไม่พอใจและมีการออกแถลงการณ์ จัดชุมนุม ประท้วงกันบริเวณลานโพธิ์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และขยายวงกว้างมาต่างจังหวัด ในเชียงใหม่นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และจากวิทยาลัยครูได้ยึดสนามเด็กเล่น หน้าโรงแรมมนตรี สีแยกสุริวงค์เป็นที่ชุมนุม โดยมีการผลัดเปลี่ยนกันขึ้นอภิปรายโจมตี การจับกุมครั้งนี้ และเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้งหมดอย่างไม่มีเงื่อนไข (นสพ. คนเมือง, 10 ส.ค. 2518) นายไกรสร ดันดีพงษ์ ส.ส.เชียงใหม่ ได้อภิปรายใน ครม. ชี้ให้รัฐบาลเห็นถึงสาเหตุที่แท้จริงที่เกิดความยุ่งยากขึ้นที่ภาคเหนือเวลานี้ว่า สืบเนื่องมาจาก ราษฎรที่อยู่ใกล้เคียงเหมืองแม่วะเดือดร้อนจริง และเป็นความผิดของกระทรวงเกษตรและ อุตสาหกรรมที่ให้ประทานบัตรไปแล้ว ปล่อยให้เจ้าของเหมืองสร้างความเดือดร้อนแก่ ชาวนาด้วยการปล่อยน้ำเสียเข้าไปในนา เมื่อราษฎรร้องเรียนต่อทางการแล้วไม่ได้ผล จึงดิ้นรน ต่อสู้จนบานปลายดังที่เป็นอยู่ขณะนี้ (นสพ.ไทยรัฐ, 9 ส.ค. 2518)

รัฐบาลถูกกดดันส่งผลให้อัยการทำเรื่องสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาและปล่อยตัวทั้งหมด เหตุนี้เองทำให้ตำรวจเริ่มชุมนุมประท้วงเนื่องจากเห็นว่ากฎหมายไม่ศักดิ์สิทธิ์ โดยเริ่ม ที่ตำรวจ สภ.อ.เมืองลำพูน

ที่ สภ.อ.เมืองลำพูน ในครั้งนั้น ร.ต.อ.ชาญ คำวรรณ (ยศขณะนั้น) ทำหน้าที่ รักษาการผู้บังคับกอง สภ.อ.เมืองลำพูน ได้เป็นตัวจุดชนวนนำตำรวจผู้ได้บังคับบัญชาเดิน ขวนประท้วงและประชดรัฐบาลที่ปล่อยตัวผู้ต้องหาตามแรงกดดันของนักศึกษา โดยร่วมกับ ร.ต.อ.อำพล งามจิตร (ยศขณะนั้น ปัจจุบันเป็น ส.ว.ลำปาง) จนต่อมามีตำรวจจากทั่ว ประเทศมารวมชุมนุมประท้วงกันที่หน้าศาลากลางจังหวัดลำพูน เป็นข่าวใหญ่ทั่วประเทศ

พ.ต.อ.ชาญ คำวรรณ เล่าว่า “ผมพาผู้ได้บังคับบัญชาตำรวจหน่วย นปพ. (ปฏิบัติ การพิเศษ) และเสมียนธการประมาณ 100 คน แต่งเครื่องแบบ เริ่มต้นเดินประท้วงไป ตามถนนในเขตเมืองลำพูน เป็นที่สนใจของประชาชนเป็นอย่างมาก และแวะไหว้พระที่วัดหลวง ลำพูน ก่อนเดินทางกลับโรงพัก ในการเดินครั้งนี้มีสื่อมวลชนมาทำข่าวและสัมภาษณ์ด้วย และเข้าวันรุ่งขึ้น เริ่มมีตำรวจจากจังหวัดใกล้เคียงมาร่วมประท้วงที่ สภ.อ. เมืองลำพูน มากขึ้นเรื่อยๆ รวมทั้งนำอาวุธปืนมาด้วย จากการที่ได้รับข่าวสารไม่ว่าจะจังหวัดใกล้เคียง เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ น่าน ประมาณแค่ 2-3 วัน มีตำรวจมาร่วม ประมาณถึง 6,000 คน มาจากทั่วทุกภาค โครราชก็มานครศรีธรรมราชก็มา เมื่อจำนวน มากขึ้น จึงเคลื่อนไปชุมนุมกันที่หน้าศาลากลางจังหวัดลำพูน”

เมื่อมีคนจำนวนมากถึง 6,000 คนเช่นนี้ ปัญหาเรื่องปากท้องและที่อยู่เป็นปัญหา

หลัก “ผมปรึกษากับ ร.ต.อ.อำพล งามจิตรและรับบริจาคข้าวสารและทรัพย์สินจากประชาชน ชาวลำพูน การปล่อยตัวนักศึกษาในครั้งนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่เห็นด้วย, จึงปรากฏว่า ได้เงินถึง 2-3 แสนบาท ได้ข้าวสารมาอีกหลายร้อยกระสอบ มอบให้ลูกเมียตำรวจลำพูน ทำหน้าที่หุงหาอาหารเลี้ยงตำรวจจากที่อื่น แต่ในวันต้องฆ่ากระบือวันละตัวเพื่อทำอาหาร ขณะนั้น พล.ต.ต.สุพรรณ ปองทอง เป็น ผกก.เชียงราย ส่งข้าวสารมาช่วยหลายกระสอบ พล.ต.ต.ชาญ นุตกำแหง เป็น สวญ.สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ ก็ส่งเสบียงมาช่วยด้วยเช่นกัน นึกไม่ถึงว่าตำรวจจะมากันมากมายขนาดนี้ แม้แต่จากนครศรีธรรมราชก็มา ตอนนั้นผมคิดการ ใหญ่โตถึงขนาดหากไม่ได้รับคำตอบที่น่าพอใจจากรัฐบาล จะบุกเข้ายึดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นกองบัญชาการและยึดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยด้วย นึกย้อนไปแล้วหากเป็น จริง ผมคงเป็นกบฏไปแล้ว”

การประชุมประท้วงของตำรวจในครั้งนี้ ทำให้ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้น, พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ อธิบดีกรมตำรวจ, พล.ต.ท. จำรัส มังคลารัตน์ ผู้บัญชาการตำรวจภูธรกับพวก เดินทางมาพูดคุยตกลงกันตำรวจที่ชุมนุม ที่หน้าศาลากลางจังหวัดลำพูน แต่ไม่เป็นผล กลับถูกโห่ขับไล่ จนต้องเดินทางกลับ และ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ขอร้องให้ ร.ต.อ.ชาญ ส่งตัวแทนเข้าประชุมหารือกันที่โรงแรมสุ ริวงค์เชียงใหม่ เพื่อหาทางให้การประชุมสลายตัวโดยเร็ว ตัวแทนของตำรวจที่ชุมนุมมี ร.ต.อ.ชาญฯ, นายคม จันทบาท ทนายความตัวแทนของประชาชนจังหวัดลำพูนและ ตัวแทนชาวบ้านอีกส่วนหนึ่ง และในที่ประชุมตกลงกันว่า จะให้การชุมนุมเลิกไป แต่ต้อง ไม่ถือว่าผู้ชุมนุมมีความผิด และในที่ประชุมยังตกลงที่จะแต่งตั้งให้ ร.ต.อ.ชาญ คำวรรณ ดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับกอง สภ.อ.เมืองลำพูน ซึ่งว่างอยู่ เพื่อรักษาสถานการณ์ให้เรียบร้อย

อีกเหตุผลที่ต้องเลิกการชุมนุม พ.ต.อ.ชาญ บอกว่า “เนื่องจากที่กรุงเทพฯ มีการ นำตำรวจชุมนุมกันที่ท้องสนามหลวง และนำชาวบ้านบุกบ้าน หม่อมคึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีทำให้ภาพพจน์เสียหาย ประชาชนเริ่มไม่เห็นด้วยกับวิธีการของตำรวจ เมื่อตำรวจ แยกย้ายกันกลับบ้าน ต้องจ่ายค่ารถค่าอาหารให้ด้วย โดยใช้เงินที่เหลือจากการบริจาคประมาณ 1 แสนบาท แจกจ่ายกันไป เงินยังเหลืออยู่อีกรวมทั้งข้าวสารด้วย หลังจากนั้นไม่นานน้ำท่วมจังหวัดลำพูนเสียหายได้ใช้เงินที่เหลือและข้าวสารเข้าช่วยเหลือชาวบ้านด้วย”

2 เดือนหลังเหตุการณ์ประท้วง เมื่อคำสั่งแต่งตั้งโยกย้ายออก ปรากฏว่ารายชื่อ ร.ต.อ.ชาญฯ ไปดำรงตำแหน่ง ผบ.กอง สภ.อ.ป่าซาง ไม่ได้รับตำแหน่ง ผบ.กอง สภ. อ.เมืองลำพูน ตามที่มีการตกลงกันในที่ประชุม ทำให้ ร.ต.อ.ชาญ รู้สึกเป็นเดือดเป็นแค้นมาก “ผมไปกรุงเทพฯ เลยหลังจากคำสั่งออก ไปพบ พล.ต.ท.จำรัส มังคลารัตน์ ที่กองบัญชา การตำรวจภูธร ต่อว่าท่านทำไม่รับปากกับชาวบ้านแล้วไม่ทำตาม เหมือนถ่มน้ำลายรดฟ้า ผู้บัญชาการโครธมาก ลุกขึ้นชี้หน้าว่า คุณดำผมเธอ แต่ผมไม่กลัวหรอก หลังจากนั้นไป พบอธิบดีศรีสุข มหินทรเทพ และต่อว่าเรื่องการตกลงกับชาวบ้านแล้วไม่ทำตามสัญญา อธิบดีศรีสุข บอกว่า คุณเอาประชาชนมาขู่ผมหรือ หลังจากนั้นผมก็กลับ”

พ.ต.ท.อนุ เนินหาด
รอง ผกก.สส.สภ.อ.หางดง